

آبونه شرائطی

داخلی، خارجی هریر ایچون
سنه لکی (۲۵۰)، آلتی آیلنی
(۱۳۰) فروشدر.

نسخه سی ۱۰ فروش،
سنه لکی ۵۲ نسخه در

اداره خانه
باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه
اخطارات
آبونه بدلی پیشمدر

مسلمه موافق آثار مع المنویه
قبول اولنور. درج ایدلمین
یازیر اعاده اولونماز

کتابخانه

۱۳۳۷

دینی، فلسفی، علمی، ادبی هفته لاق مجموعه اسلامیه در

باش محرر صاحب و مدیر مسئول

اشرف ارباب

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم محمد عاکف

اخطارات

ادرس تبدیلنده آیریجه بش
فروش کوندردلایددر

مکتوبلرک امضالری واضح
واوقوناقلی اولمینی و آبونه صره
نومروسی محتوی بولمسی لازمدر

مالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرک آدرس لریک فرانسه
جده یازلمسی رجا اولنور.

باره کوندردلیدی زمانه یه دائر
اولدیننک واضحا بیلدیرلمسی
رجا اولنور.

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

اگر باشی باشه ایمان ، مؤمنلری رفاه معیشت ، سکون خاطر ، امن و حضور قلب کی نعم مادیه دن استفاده لرینه کافی بر سبب اولهیدی جناب حق اولرک سعادتلری ظلم و تعدی شایه لریدن آزاده برمسکه صاحب اولملری شرطنه وابسته بولندیرمزدی « سنه الله الی قدخلت فی عبادہ وان نجد لسنة الله تبدیلا »

مترجمی : محمد شوکت
عبدالعزیز چاولیش

دینی مجددلر

یاخود

« تورکیا ایچون نجات و اعتقلا یوللری » نده بررهبر

بسم الله الرحمن الرحيم

صوک زمانلرده ، احتیاجاتیمزک تعلیمی و یا نقصانلریمزک اکیلی مقصدیلر هر شیشه طایفیکلرک وضع و احداث ایتک ایسته یئلره تصادف ایدیلدیکی کی بومیسانده ، دینیزک احکامی حقنیده تعدیلات اجرا ایتک یعنی عصریمیز کوره محتاج اولدیغیمز یکیلکلردن دینیزده خصه چیقارمق لزومی ادما ایدنلر واردر .

بومجددلردن برقمی ، اصلنده موجود اولمابان شیلرک ، خرافه لرک صوکرده دن دین اسلامه قاریشمش اولسنی سوبله مکدن خالی قالمایه رق دین اسلام اوزرنده یاییلمسی آرزو اولونان تعدیلاتی ، تصفییه و اصلنه ارجاع صورتلریله ده تاویل ایدرلر .

مسلمانلرک ، احوال دینیله ری ده محتاج اصلاح اولدیغنی تسلیم و تصدیق ایله برابر بزجه انحطاط دینی موجب اولان یولسزاق ، نه احکام شرعیته کوره عصرلره کوره تعدیل ایدیلیمیه رک ثابت بر اقلیمسنده ونه ده دین اسلامه یانانجی خرافه لر قاریشمش اولماسنده در . بلکه اصل فنالقی ، مسلمانلرک دینلری اهلال ایتملرنده ، یعنی وظائف دینیله ری نه فعلا و عملا رعایت ایتیمکه آیشمش و اعتقادجه ده دینه مربوطیتلری کی کوشتمیش اولملرنده در . هله ، بیلانک ، بیلمیه تک ، تلفظنده قولایلق حسن ایتدیکی خرافات دینیله سوزنی قطبیا قبول ایدیمیز . دین اسلام ادیان سائر کی تحریفه اوغرامامشدر . ایمان آره سندکی بوشرف و امتیازی ایله اولدینی کی محفوظدر . اوت ، عوام و جهلانک بعض احکام دینیله طایفه طایفه و خرافه لی تلقیلری اوله یاییر . فقط بو قاریشقلرک هیچ بر وقت مبدونات اسلامیه ده تثبیت ایدیلان حقایقه تاثیر اوله ماز .

۱) اعظم علمای اسلامیه دن شیخ الاسلام مصطفی صبری افندی حضرتلری طرفندن بر قاج سنه مقدم رومانیاده بولند قمری صیره ده قلمه آمان بوشرده اسلامی ، اجتماعی ظایت مهم مباحث و مطالعات موضوع بحث انخاد بویوریله رق بک واقفانه و حکیمانه مطالع لر بورودلش اولدینی ایچون محترم قارئلر مزجه کمال دقت و اهمیتله تعقیب ایدلملیدر .

مال و منال حرصی ، طائفه قیغوسی مجد و عظمت ملیه کی استرداد بولنده افتخارمنه مجبور اولدینک مجاهده فدا کارانه کی کوزه آلدیرمق جبارتی کوشته منزه ک محقق بیل که بوکون آغوش صیانتنه صیغندیته وطنده ، نه قدر قدیم بر آشاسی اولورسه ک اول ، بر کون اولوب سنک وجودکدن خالی قالمه حق ، طوائف ماضیک حیات و موجودیتنه خاتمه چکن اوللا کتیلر سنکده حکم فنا وزوالی ویره جکدر . چونکه تدبیر بشون کائنات ایچون موضوع قانون الهیک حکم لایتغیری بو مرکزده در . « قل ان کان آباؤکم و ابناؤکم و اخوانکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموال اقترتموها و تجارة تخشون کسادها و مساکن ترصونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیلہ فترصوا حتی یأتی الله باسمه ان الله عز و ذوالستقام » اولنلر دی که : بابالریکزه ، اوغللریکزه ، قارده لریکزه ، ازواج و عشیرتکزه ، قازاندیغکزه ، ماللریکزه ، کساددن اندیشه ایتدیکیکزه ، تجارتکزه ، بمنون و مجلوب اولدیغکزه ، مسکنلریکزه ، سره الله و رسولندن ، الله بولنده مجاهده فلن ده ائی کلیورسه الهیک حقکزه لاحق اوله حق حکم و اراده سنه منتظر اولیکزه ، الله عزیز و ذوالستقامدر .

هر حالده شوجه ت معلوم اولاق کر کدر که ارباب سعی و عمل ایچون ایکی یول واردر : حق بولی ، شیطان بولی . تعلیم و تربیه ، تجارت ، صناعت ، ارشاد ، اویسته ، ضمای خلقه قارشی بر و اشفاق ، حیوانانله رفیق و ملایمت کی منفعتی درکار اولان هر فعل و حرکت حق بولدر که سلامت و محفوظیتی تأمین بولنده مجاهده هر فرد مسدک عهده سنه متحکم بر وظیفه در .

بومحاسن افعالک اضدادی تشکیل ایدن هر فعل مضر که مقاصد خیریه خدمت قیدنده بولونیه رق تروتی لهو ، لعب و قمارلرنده هدر ایتک ، درلودرلو معصیت و مفسدتلره نهالک کوشتمک کی حالاتدن عبارتدر ، بوکی سقیم و موج بوللرده شیطان بولدر .

جناب حق دین و عقیده لریشه کمال اخلاص ایله صاریلان ، جهره ایمانلری ظلم و مفسدته شایه دار ایمان ، مؤمنلره امنیت و هدایت ، وعد ایدیور . و طبیعیدر که آرتیق بولنلر ایچون ضیف و ذات یوزندن قلبلر سنک سکون و حضورینه خال کله یی ، دشمنلریک سطوت و تغلبندن اندیشه نا اولسنی ، طریق فلاح و تعالیده پیشوالری طریق همواردن انحراف ایتملری کی حالانک وقوعی احتمال قلمیور .

ایمانلری ظلم ایله مزج ایدوبده لسانلریله مؤمن اولد قیلری سویلر کن قلبلریله وادی انکاره صابان ، زلال نوشین کی طاقلی و ایوموشاق - و زلر سوبله دکری حالده طاشدن داها قانی قابه مالک اولان کیسه لره کلاجه ؛ هدالت الهیک سنک بولنلر تخصیص ایتش اولدینی نصیب حیات خوف دائمیدن عبارتدر که یاناد قمری قدر بر آن خوف و هراسدن قورنولملری ، حضور و فراغ یاله نائل اولملری امکانی یوقدر . بولنلرک مادام الحیاه وادی حیرتده سرگردان اوله رق سر منزل حقیقه یول بوله بیلمکدن عاجز بر حالده قالمه لرینک عامل یکاناسی ایسه هیچ شیمه سیر سیرت و مسلک لرینک سقامتدن ، قلبلرنده کی ناقابل ازاله قسوتدن بشقه برشی دکلدلر .

ایته یور . دینزه قارشی جهه دن حرکت جبارتی اولرده کورورسه کندیلریله دها سربست بر ساخته مسال دینه منی مناقشه و مدافعه ایتمک حاضرز . آنجق اول اولره ماهیت مذهبیله رینی تعین ایتمک آره مزده منازع فیه اولان دعوانک تعین و تشریحی نامه بزم ایچون برحق صریحدر . بوکا مقابل ، اولرک دین اسلام ایله صمیمی برعلا قهری اولمادیقی خالده مسلمان کورونه کندی سلاحزله بزه هجوم ایتمی بیلک برحقسزاق و شایان تعیب برکوچوکک تشکیل ایدر . دیندارلق مذهب و مسلککده حسب لازم دینسر کورونمک مساع یوقدر . فقط دینسرک ذهنت اخلاقیه سی بیلیم ناصیل اله آروجه صیغماز بر آتمدک ایجابنده ، ماهیت اصلیه نه مخالف بر صفت اولان دیانت کسوم سنی قبوله مساعد اولور ،

فی الواقع ، بن دیندارم دین آدمک جدیت و صمیمیتدن شبهه ایتمک وقاعت خصوصیه وجدانیه سنی حساب و امتحان چکمک بزم ایچون خارج صلاحیت برنی اولور ، شو شرط ایله که او آدم بزم دینزله اویناماسین . شمدیه قدر دینزک شمارندن عد ایتمک کور دیکم اساساتی موفع تنقید و مناقشه وضع ایتمک قاقیشدینقی کوردیکم زمان . بزم ایچون ده آرتق بویه بر ذاتک ماهیت مذهبییه وقعات خصوصیه سنی تدقیق و مناقشه ایتمک ، دکل برحق ، بلکه بروظیفه حاله کلیر . فضله اوله رقی ، بویه بر بحثه کیریشن آدمی ، بزه بیج بر زمانده کندی قناعت مذهبییه منی قبوله اجبار ایتمیورز و تماماً بخیر راقیورز . بالکزه مسلمان اولوب اولمادیقی سوبله سین و صوکره سوزنده دورسون . چونکه مسلمانلک معین و مدون قانونلری وارد که برنجی احتمال کوره نظریات و مطالعاتی او قانونلرله مقید اوله رقی یورونمک مجبوریته در . خلافی تقدیرنده مسلمان اولماسی لازم کلاکله دکاسه بیله ، مسلمان اولدیندا اثر ویردیک سوزده دور ماقله مؤاخذهیه مستحق اولور .

شوراسنده پک زیاده شایلیر که مسلمانم دین بعض آدم لر علی ملا . المطبوعات مسلمانلک قانونلری تزییف و تحقیر ایدرک دیندن چقدیق قباحات صایمازده دیندن چقدیق کندیسنه سوبیلنمنی قباحات و غلطت صایز . دینه تجاوز ایدیه جک ، فقط دینه تجاوز ایتمک دینلمیه جک . نه منصفانه بر منطقا دین ، اعتراضدن مصون دکل ، دینه تجاوز اعتراضدن مصون ا اودرجه ده که بوجاوازک اک منعدل اک منطقی بر لسان ایله موقع بحث و تنقید و ضعی تعصب ، جهل ، ارتجاع ، غلطت ، تکفیر بالریله تحت ممنوعیتده ا دینه تجاوز ایسه هرطان ، ترقی ، منورک کی بارلاق و تشویقکار اسملرله تماماً سربست . بروقتلر ، غریبک هر درلو یکبارکری بزه مشق ایتمک ایسته بن منورلریز ، دینزی ، یا اوستی اورتوله جک بر قباحات کی هیچ قاله آلمزلر . باجود آلمنده قیورانیله جق بر یوک کی استیصال ایتمکدن خالی قلمزلردی . یکی اصلاحچیلر دینزدن ، براردها آجیق بر لسان ایله بحثه رغبت کورتر بولر و بلکه کندی مزده حقیقی و صاعلام بر واراق وجوده کتیرمک ایچون بصاً دینک لزوم قطعیه سیلا قائل اولورلر . شو حال دین بحثنده بزم مشترک

تعدیلات بحثه کانه احکام دینه بنی هر زمانک ایجابنه ایدوره جق صورتده تغییر ایتمک دینک اولان بو تعدیلک ، هر زمان ایچون یکی یکی دین یانندن و دها یکی تعبیر ایله دین بارانمندن فرقی یوقدر . بو مسئله دین اسلامک یته کندی قواعددن بضرینه استناد ایله ترویج مدعایه قیام ایدلرده او قاعده لک مابقی ودائرة شمولی حقنده جدی معلوماته مالک دکلردر . شیمدی بوراده اوجهی تدقیق ایدیه جک اولمادیق ایچون سوزی اوزاتمامق اوزره بالکزه شو نقطه بی سوبله مکله اکتفا ایدیه که اکر دین اسلامک هال بتون انکامی ، اولرک ظن ایتمک محولانه مساعد اوله جق درجه ده لبر ثابت ایسه بوحال ، دین اسلام دیدیکم شیک وجودی و معین بر حقیقی اولماق معناسیجه غیر ثابت اولمسیله مساویدر . [۱]

علم ایله توأم اولان دینزک وسعت احاطه سندن و عقل و نقل و نقل موافق دوشه جک اجتماع متجدد نقطه لرندن استفاده طریقک اوکته سد چکه جک تقلیده بزه طرفدار اولمادیق ایچون ، یکی شکله اورتیه چقان دین اصلاحچیلریله هر هانکی بر مسئله اسلامیه بنی ، علمی و جدی بر طرزده تدقیق و مناقشه ایتمک حاضر اولدینم خالده هر شیدن اول بو اصلاحچیلردن بر نقطه نک تعینتی طلب ایتمک و بو خصوصیه کندی یلرندن قطعی بر سوز آماق لزومنی حس ایدیورز : دین اسلام حقیقه ایسانیورلری ، ایسانایورلری ؟ کندیلریله مباحثه و مناظره مزک ، جدی و صمیمی بر حسب حال طرزنده اولاسی آرزو ایتمک ایچون ، براز کسناخانه کورون بوسوالک جوابی ایسته مک مجبورز .

دین اسلامی تجدد و تعدیل قاقیشانلردن ، اول کندیلرینک حقیقه مسلمان اولدق لریله دائر صاعلام بر سوز المی ، وانجق بویه بر مقاوله بی امضالا تدقین صوکره کندیلریله مسائل دینه نک مباحثه و مناقشه سینه کیریشکی قبول ایتمک باینده کی شرائطمن ، مسلمان اولمادق لری تقدیرده کندیلریله دین بحثه کیریشکی کوزیمزه کسیدیره مدیکمزدن نشست

[۱] (ولیکن منکم امة بدعون الى الخير و يا مرون بالمعروف و بنهون عن المنکر) آیت کریمه سنده اسلامیتک باشلیجه ایی رکنی اوله رقی کورسترلین امر بالمعروف ، نهی عن المنکر تعبیرلنده کی (معروف) ی عرف ایله تفسیر ایدرک اسلامیتک اساسی هر عصرک ، هر زمانک عرفی تشکیل ایتنی رابنده بولونان مجددلریزک تنقیس کوره دین اسلام مودا کی تقلبات عصریه به تابع و ماهیت نفس الاسریه دن محروم برنی اولور . (معروف) تعبیرینک اشتقاقی مجددلریزک بونقیسنه مساعد کورونمش و فضله اوله رقی اولرک فرقه و ارمادیقی دیگر بر آیت کریمه : (خذوا من امر بالمعروف و نهی عن المنکر) صراحتاً عرف تعبیرینی بیه محوری بولونمش ایسه ده بزم درمیان ایتمک محدود عقلی ، بو تعبیرلردن اولرک اکلادیقی معنایه قارشی قطعی و منطقی بر قرینه مانعه اواق اوزره بو مساعد تصادفله قیاس ایدیه میه جک ماهیتده در . اسلامیت بولدینی عرف و عادتلری ترویج و ابقا ایتمکدن ایلری یکمیه جک اولسه ایدی تا بدایت تأسیسنده هر یک عادات جاهلیه سیله مجاذله ایتم و بلکه او وقتک اک معتقا بر عرفی حالده کعبه معظمه نک حریم صارمش بولونان بت برستلکه بیله مانع اولماسی لازم کلیدی . (معروف) ی (معرفة الشرع) (شرعک طابیدی و قبول ایتمک ایلمک) ، (منکر) یدیه (شرعک انکار ایتمک) ، معناسین باشقه بویه یکی ذهنتلرله توجیه ایدن مجددلریز ، مسئله نک بو درجه بسیط و یا هر نقطه لرندن ده غالمیدر ؟

آرزو طاشیانلر نظرلنده شایان ممنونیت بر سر حله در .

آنحقی بو مجددلر ، ملتله ، باخصوص دیانتلری عنعنهلرلنده داخل بولونمش اولان ملتله دینک لازم اولدیفنی قطعیاً تصدیق ایتمکله برابر بر ملتله ، دین بر حقیقت اوله رفی ، یوقسه اخلاقی و سجهلی بر ملت اولاق ایچون ایجاب مصلحت طرزنده می لازم اولدیفنی آجیق بر قطعیته سویلمیورلر . ثقله نظرلرینک بوجهتی اشلهمیه رک آجیقندن بر مظل همت صورتنده ، اولرک ، آرزومزه تقریب ایدن شو مسلیکلرندن استفاده ایتمک ، بزم کبی دین پرستشکلری حسابنه ده نافع و معقول اوله جفی خاطره کلیمسه ده بز بوفکرده تام بر اصابت کوره میوروز . چونکه بو مجددلرک ، احکام دینییه حقنده تصور ایستدکاری ویا لزوم کوستردکاری تمیللرله دینک بزجه قطعی اولان اساسلرینه دوشوی ایلرله یه رک (تغییر) شکلی آلمه باشلادیفنی کوردیکمز زمان ، دینی سهای بر حقیقت طایدقلمیسه کوره بر نص شرعی ایله حرکتلرینی دور دوره بیللم .

خلافی تقدیرینه کوره ده : « مسلمانلرک دیننده کنندی مالکمز کبی تصرف ایتمک درجه سینه چیقمامکز لازم کلیر . » دینی به اخطار ایتمک حتی محافظه ایدیه بیللم . احکام دینییه کمک مساعد و غیر مساعد نقطه لرینی تمیز و تدقیقندن عاجز بولونان عوام مسلمین ده ، کندی لرینی دین اسلامک صادق و مترقی رهبرلری طانیقندن متولد غفلت وضالئلره سوق ایدلک تهاککسندن آزاده قالسنلر . مسلمانلرک خبری اولقسزین دین اصلاحچیلرندن اسلامیه ضرر کلک احتمالی حقنده کی اندیشه لریمزده ، و سوسه لریمزده ایکی سببله معذور :

اولا بولر دینک اسکی مقتداهلرینی نظر اسلامده سقوط ایستدیررک بولرینه کندی لرکی کچمک ایستیه بولرلر . دینک اسکی همتداهلرندن مقصدم علماء اسلام کتوده سنی طاشیانلر اولمه برابر مدارس علمیه نک شدیدکی محسولی اولان علماء دکلدر . مقصدی بوضورتله تفسیر ایدرسهم حسن رقابته مطالعه یورونمش اولدیفنه احتمال ویرله جکی کی حال حاضرده کی علماء اسلامک ، موقع دینلرینی محافظه به استحقاقلری اولمادیفنی ده تقدیر ایدرم . فقط اصلاحچیلر و قتیله دین اسلامه بحق یخدمتلی سبب ایتمش اولان اسلاف علمایی ده ، اولرک مذسوب اولدیفنی بشون علوم اسلامیه بی ده آیاقلر الله البورلر ، باندکمز قازانی موسی بیکیف افندی نه دیور :

« شارع کریم ، سیدالوجود صلی الله علیه و سلم حضرتلرینک واسطه سیله انسانلره تمیم تلیمش اولان اسلامیت ، کوزل شریعت علیه ایدی ، یعنی حیات انسانیه یی اصلاح ، هیئت اجتماعیه حالرینی تربیت بولنده عمل ، اسلامیتک الک مهم مقصدی ایدی . بوکا کوره قرآن کریم هیئت اجتماعیه اساسلرینی ناصک بیوک اهتمامه بیان ایتمش ایسه مدنی/ معامهلرک اوفاق جزئیاتلرینه اوقدر بیوک اهتمامه بیان ایتمشدر . اجتماعک اصول کلیه لرینی ، اوفاق جزئیاتلرینی عدالت ، منفعت ، مصلحت اوزرینه بنا ایده یلور عمل ، اسلامیتده هر حالده الک مهم مقصد ایدی .

« مدینندن ، صلاحدن الک بعد بدویت عالمی ، اسلامیت روحیه بر قاج سنه تربیه قبلندقدن صوک ، الک اول اوزلرینک حالرینی اصلاحلری ، صوکرده دیکر هوللری اوزلرینه قبضه برمدنده تخیلری بزم دعوا سزه کوزل شاهد اوله بیلله کرک . صلاح ، عمل دوام ابتدیی مدنده اسلامیتک قونی همان آرندی . او وقت عالم مدیننده الک بیوک ریاست ، اسلامیت الله ایدی . اگرده اسلامیت عملدن آیرمش بر بیلله او وقت اسلامیت عالمنده ظاهر اولسه یدی اسلامیتک قونی ، ریاستی آرناردی . شو بر بوزینک خریطه سی ده تمام باشقه رنکده اولوردی . لیکن اسلامیتده عمل ، هم فعالیت روحی اوزاق قالدی : عجم مدینتی واسطه سیله رفاهیت ، سفاهت ، عشرت ، بطالت طامونلری حکومت دائره لرینه ، اغنیاء طبقه لرینه طامور صالیدی . اسلام دولتلرینک ظلم بولله طوبلانمش او قدر ثروتلری دولت منفعتلرینه دکل ، بلکه حکومت دائره لرینک سفامتلینه اسراف قبلنور ایدی . بوندن صوک عالم اسلامیتده ده بیوک برفته چیقدی : بالکمز و هیاتندن ، نظریاتندن عبارت یونان فلسفه سی ترجمه قبلیندی . اسلامیتک هم قلی ، هم دماغی الک مهم زهرله زهرلیدی . اسلامیتک شریف علوم عمل مانی رپاره لک فائده سی یوق نظریات دائره لرینه محصورلیدی . اسلامیتک شریعت اجتماعیه سی ، شریعت عملیه سی عملدن تربیوق برعبرت نظریه ، بر شریعت فرضیه اولان درجه لرینه قدر ایدنی . اسلامیتک صاف عقیده الهیه سی علوم کلام جرانیله تلویث ، هم تحریف قبلیندی . قبلریده دماغلرله ده نظرانیله ، خلائیانه مذهب قول قالمش اهل اسلام اجناسی ، اقتصادی ، مدنی حالری بالکلیه امال ایدنی . « بو بیوک فتنه هم عالم اسلامیه مسجدرلی ، مدرسه لرلی ، خانلری ، مجلسلری تمامیه استیلا ایدنی . معنای بوش بهوده نظریاتندن بحث ایدو ، بونک اوزرینه هم علومی انکار ایدر کلام کتابلری اسلام مملکتلرینک هر نقطه سنده تألیف قبلنوب حکومت قوتیه ترویج قبلنور ایدی . هو کون بز او کتابلری اوقورسه قی تعجب ایدرز . او قدر بهوده شیلری یازمش قلملره ، اوله شیلری فکر ایتمش قلملره ، اوقدر اوفاق مسئله لر قناعت ایتمش عالملره ، او مسئله لرک هیئت عمومیه سینه (عقیده اسلامیه) نامی ویرمش متکلملره بز او وقت استغنا کوزیله البته نظر ایدرز .

« آلکمز فزالی کبی بو بونک برامامک قلمیه یازیش تهافتی ، آلکمز ابن رشد کی کوزل متکلف قلمیه یازیش تهافت التهافتی سویله یکنز ، زینهار شو کتابلرده فحقی واد برسوز ، فائده سی وار بر فکر آلته بیلورمی ؟ کوریکمز هندسه ، هیئت علملرینه اعتباری وار نصیرالدین طوسی قلمیه یازیشلر تجرید کبی کتابلری ، او کتابلره مقابله ، یا مدافعه بولله تألیف قبلنمش بو بونک مجلدلری ، حسابی یوق حاشیه لرلی ، شرحلری . اسلامیت حق ایچون سویله یکنز عقل صاغ ایکن ، کواکل پاک ایکن اوله هدیالری اویلاق ، سویلک ، یازمی ممکنیدر ؟ اولویکنز مناجلال کبی کتابلرده الک بیوک مغروریتله بیان قبلینمش (رجوع خمسة) لری ، اوقویکنز صفات ، افعال الله ، خلق افعال کبی اشاعره قلمیه یازیشلر سوزلری ، شیعیه لک سلیک اختلافلرینه سویلنمش ادبیزلکلری ا مقدس دیانت نامنه سویله یکنز وارمیدر او هیلرک جنوندن ، حماقتدن فرقلری ؟ تفتازانی حضرتدن صوک تورکستان ، هندستان ، ایران ، تورکیا ، هرستان ، روسیا مدرسه لرینی چکرجه صارنجه کی استیلا ایتمش حاشیه لرلی ، شرحلری ، عمومأ قه ، کلام ، منطق ، اصول ، تفسیر ، نحو ، صرف ، حکمت کتابلرینه دائر یازیشلر حاشیه لرلی ، شرحلری کوردکزه سویله یکنز او کتابلرده هقلدن ، فکرندن ، اسلامیتدن بر اثر وارمی ؟ « موسی افندی بیکیف

موسی افندی نک بوققره لرلی هانکی اثرنده یازدیفنی بیللمه یورم . (تورکیا ایچون نجات واعتلا بولاری) نامیه بر قاج سنه اول استانبولده انتشار ایدن اثرده نقل ایدیش اولمعی مناسبتیه کوردیم . اثرک صاحبی بولونان هاشم ناھید بک بوسوزلری پک زیاده آقیشلا یور و موسی بیکیف افندی به (اسلامیتک لوتری) عنوانی توجیه ایدبور .

موصولدر . دقت ایدیلپورمی کہ حسن ملت بیلہ بزہ اوروپالپلردن
کوردہ فکله حاصل اولمشد .

ہر نہ ایسہ بوکون ، استقامت اخلاقیہی طوتان قوتلر میانندہ
دین قوتی ایلہرقابت ایدہ بیلہ جک برشی بولونماق درجہ سندن دیندارلک
قبتی تقدیر اولتیورکہ بودہ یک طبیعی در . چونکہ انسانلری جاذبہ بیلہ
باغلابان و محرکات و معاملاتی تنظیمہ مجبورایدن قوت ، قدسیلشدکجہ
وقدسینی عمومیلشدکجہ ضعیف قالیر . دیگر قوتلر میانندہ جاذبہ سی
اک صاعلام اولاق اوزرہ منفعت قوت وار ایسندہ او ، اخلاقی
بوزنندہ سائق و محرک اولہ بیلہ جک مایہتندہ در . فضلہ اولہرق دین ،
منفعتی دہ جامعدر واورادہ منفعتک لوثیاتی تطہیر و تصفیہ ایدیلشدہ .
یک اعلی ، ایشتہ دین ، بو قدر لزومی و بو قدر ای برشی اولسون ،
صوکرہدہ بونک اصلی اولماسین ، بو نامل شی ؟ ہر عصر دہ جمعیت
بشریہہ بودر جہ لازم بر یالان تصور ایدیلہ بیلیرمی ؟ ہم دہ اخلاقہ
اک فائق بر قوتہ تأییدیہ اولہ بیلیمک خاصہ سنہ خلل کثیرہ مک ایچون
اصلی وار ایتمش کی نلقی ایدیلسی اقتضا ایدن بر یالان . . حال بوکہ بر
شیئہ حقیقہ ایٹایلمادینی حالہ حقیقہ ایٹایتمش کی حرکت ایٹک
قطعیاً قابل دکلدر . چونکہ بو ، جد ایلہ ہزک و صدق ایلہ کذبک
مساواتی قبول ایٹک قدر منطقی برشی اولور . درجہ بدہتندہ درکہ
حقیقہ ایٹایتمش اوزرینہ ترتب ایدہ جک افعال و اعمال ، یالاندن
ایٹایتمش اوزرینہ ترتب عینی درجہ امنیتہ ممکن اولماز . یالانہ ، بیلہ بیلہ
نہ قدر اہمیت و بریاسہ یٹہ یالان درجہ سی کجہ مز .

اصلاحچیلر اخلاقی امر ایدن دینک ، کیزلیدن اساسلری
قاعتی و برطرفدن دہ دینک امرندن باشقہ بر سائقہ اخلاقی بحق تحت
تأمینہ آلق ممکن اولہ جنی قناعتی طاشیبارق درین بر تناقض کردابی
اوزرنده بوجالادقلری ، یوکک ذکاریلہ نمدن ادارک ایدہ میورلر ؟
مجدد لیمزک ، دینک اخلاق اوزرنده کی نفوذ عظیمندن بحث ایلہ دینمیز
ترقی و تکامل قابل اولمایہ جغتنہ دار اولان مطالعہ لری صنی بر
ریا کارلغہ حل ایدہم . مسلککریٹک جدتی حقندہ کی اعتماد بوکامانع
اولدقدن بشقہ طالع قارشی کندیسینی دیندار طانندیرمی طرزندہ کی
ریا کارلک بوکون قطعاً رواجی قالامشدہ . عصریمزدہ بر کیمسہک
نہ دیندار طاننمقلہ موقی بوکسلیر ، ندہ دینمیز عد اولنقلہ تنزل ایدرہ
بلکہ دیانتلہ سوء التباسہ اوغرامش اولان نصیبک موقی دوشکون
بر حالہ بوانسدینی کی دینجہ مبالائسزلنک حر فکری وحق منور
فکری صاییلماق خصوصندہ فائدہ مرجعہ سی بیلہ واردر . اونک
ایچون ، فکری بر تنقید ایٹمکہ اولدینم ذواندن شو وسیلہ ایلہ ویک
معصوم بر صمیمیتلہ رجا ایدرم کہ مسلککریٹک تعمیق و تحلیلی التزام
ایدیشمدن ، شخصیتلرنده کیزلی اولان بر قیاحق میدانہ جیقارمق کی
بر تعرض معناسی جیقارماسیلر . موداسی کچمش بر طریق مناظرہ
ایلہ تأمین غلبہ داعیہ سنہ دوشدیکمی ظن اچمہ جک درجہ دہ حقندہ

اصلاحچیلرک مسلکی حقندہ شہہ مزی داعی اولان ایکجی
ودہا ہم بر سبب دہ اخلاق بشری محافظہ خصوصندہ دین قدرشایان
امنیت و اعتماد بر قوتہ تأییدیہ بولنہ میہ جفی وحتی ہیج بر ملتک
دینمیز یا شایامیہ جفی سویلہ یوکک دینہ کال حرارتلہ طرفدار کوروندہ .
کلری حالہ اثرلریٹک محرم نقطہ لرنده قلملرندن ترشح ایدن بارولہلی
افادانہ نظر آ کندیلریٹک کیزلیدن کیزلی دینہ ایندنامقندہ اولمالپدر .
مسلمانلرک وبالخاصہ تورککک ، اسکی ویکی اخلاق و تمایلاتلہ انقضاضہ
دو ضرر ناصل کیتمکہ اولدقلریٹک ایک ای کورمش ویک کوزل
ایضاح ایتمش اولان ہاشم ناہیدیکک اسمی کچن او پارلاق اثرندہ کی شو
سوزلری دینک مصنوعیتہ ، یعنی ذکاہ بشری محصولی اولدیننہ صرا
حتندن دہا بلخ بر اشارت مایہتندہ در :

« شرقک ذکاہ غربہ فائقیتی تاریخ بشریت بزہ کوسترپور . القی بیک سنہ در
بشرک روح معنویاتی مانورہ ایدن قدسی اللہ رب بزم اسکی دنیا سندن ، اسیدن
یوککسلی . احتیاج تبدیلی حس ایدن بشریتہ شرقک دہاء ممتازی مہبودلر ابداع
و انخاف ایددی . [صیفہ ۲۰۸]

« شرق اقلیمندہ دائماً حال افیادہ اولان دماغ ، مادی ، مثبت ، حیاتی
موضوعلرہ بر اصول تمکندہ مشغول اولہ مامستندہ درکہ قوتہ غلبہ شرفیلردہ بوقدر
کسکین ، بوسرہ یوکک و شمعندہ واردر . شعر ، فلسفہ ، علم نجوم ، علم سیمیا ،
علم روح ، سحر و فسون ، اسپریتیزم ، ہمجزہ ، کرامت الخ شرقدہ باشلامش
و یوککسلیش [ص ۲۰۹]

حال بوکہ ہاشم ناہیدیک ، کتابک ۳۳۴ نجی صحیفہ سندن دہ
سویلہ سویلپور :

« حسن اخلاق و فضائل کی سیرتلی ، اکثریا معنوی اولاق اعتباریلہ بوبادہ
ہیج بر قوتہ تأییدیہ معنوی بر نفوذ درجہ سندنہ حائر تأثیر اولہ میہ جفی کی معنوی
نفوذلر ایچندہ دہ دینک مرتبہ قوتہ یقینہ بیلہ جک ہیج برشی بوقدر . انسان ہیج
بر زمان دینمیز یا شاماز . »

دینک کہ بوکی اصلاحچیلر دینک اصلی اولدیننہ حقیقی بر اعتقاد
ایلہ ایٹایتمش دقلری حالہ بشرک محافظہ اخلاقی ایلہ تکامل دنیویسنی
تأمین ایچون دینہ احتیاج بولندیننہ یعنی جمعیت بشریہک فائدہ لی بر
فردی اولہ بیلیمک اوزرہ انسانہ قطعاً دین لازم اولدیننہ قائلدلرکہ
بونک معناسی دینہ دنیا ایچون حسب الزوم ایٹایتمش دیکدر . دینک
حد ذاتندہ اصلی اولماق لہ برابر اخلاق دین قدر صاعلام بر قوتہ
تأییدیہ سی اولہ میہ جغندن قطعی اولدینی قدر دہ غریب بر ضرورت دینہ
ایٹایلمہ جق و بو ایٹایتمش بالانجقدن اولدینی حالہ قوتہ تأییدیہ وظیفہ
سنی حقیلہ ایٹا ایدہ بیلیمک اوزرہ حقیقہ اصلی اولدینی صورتدہ کی
ایٹایتمش اصلا اشاعی قالیمہ جقدہ .

تشکر اولنورکہ منور لیمز ، عقل و منطقلہ امتزاج ایدہ مہین شو
مطالعہ لریٹک ایچندہ یٹہ دینمیز یا شامایہ جفی ادراک و تقدیر ایتمش
بولونیورلر . واحتمالکہ بودہ ، شمدی بہ قدر بزہ دینمیز اولہرق
پردانہ ایدیلان اوروپالپلرک ، دینلریٹہ متمسک اولدقلری آکلا .
شیلماسی اوزرینہ ، اسکیدن بری ملتیزک روحنده موجود اولوبدہ
اہمیت و برلہین بر حقیقتک انکشافندن زیادہ یکی شکلدہ بر تقلید جیلک

حرمت پرورده ایملری تنی ایدیورم . چونکه بنده کندیلرینک ذکارینه ، فمالیرینه حرمت و مانعک صلاح و سعادت آرزوسندن باشقه بر ساقله حرکت ایملرینه قناعت وار . بناء علیه بنم مقصدم کندیلرینک دینه جدیدله اینامدولری شهر ایملک دکل ، حتی دینک لزومه اینامقله حقیقه ایناماق آرسنده کی مبادت منطقیه ده عرض ایملک دکلدر . اصل مقصدم شودرکه دینه بر حقیقت ثابته طرزنده اینامایمحق و بلکه ضابطه اخلاقیه و طیفه سی اونک قدر مکمل ایفا ایدن برشی بولونمادیغه قناعتله حقیقت ثابته اولدیغه اینامایمحق کی حرکت ایدیلرینک . ایسته بن بونی منطقسز اولدینی قدرده امکانسز کورورم .

معارضلری ، دینک اصاسسز بر یالندن عبارت اولدینی فکرنده کورورمه رک بلکه دینک ، انسانره وجد و بریحی برشی اولق اوزره کندیلری طرفندن وضع و ایجاد ایدیلان و تکلات بشریه ایله برابر تکمل ایدن برمسلك اوله رق اصلی و حقیقتی و لزومی بولدیغه . متقد تاقی ایملک ده عرض ایملرینک اشکال منطقی حلله کنایت ایملز . چونکه انسانلری وجده کنیرمک خصوصنده هیچ بر قوتک دین ایله رقابت ایدمه مسی ، دینک بقی علیی بولونان برسنشک لوازمنددر . دیگر سودکاریمزه قارشى حسیات حرمت و مربوطیتیزک حدغایه سنی ده برسنش ایملک تمیز مجازی ایله افاده ایدیهیلیرز . دینده ایسه بو تعبیرک مجازی دکل ، حقیقتی موجود و معتبردر . بک این ، لکن انسانک موجودیت و معنویتیه بودرجه حاکم اولاجق برنیملک عین زمانده کندی اثر ایجاد و اختراعی اولسی فاصل قابل اولور ؟ دین ، کندی کندی بر حقیقت ثابته اولمالیدرکه انسانلر ایچون قطعی بر رهبر اتباع اوله یلسین . انسانلری دینه تابع اوله حق ، یوقسه دینی انسانلر بایق صورته دینی انسانلره تابع اوله جقدر ؟ انسانلرک ، کندی یایدینی شیئه طایفه ای کی عبده اوان حقیقه مدار تعیب و تصحیق اولان آجیق برضالات نمونه سیدر . خلاصه معارضلرم دینی ، انسانلرک اثر صهی اوله رق درشونلرنده یا اصلی اولمالیان بر شیئه اصلی وارددرجه سنده اینامق و یاخود تابع متبوع و اثرک مؤثر موقعنده بولونمائه احتمال ویرمک کی ایکی محال عفلیدن بریخده دین ایله برابر وضع و تأسیسه جالیشمش اولیورلر . سورة عکبوتده بولونان (انما نعبدون من دون الله اوتانا و تخلقون افکا) نظم جلیلمنده کی (و تخلقون افکا) فقره سی بوکی باطل ذهنیتلری تصویر ایچون نه قدر موافق برافاده بی احتوا ایملکده در . . .

بالانه بیله بیله حقیقت درجه سنده ربط قلب ایملک ممکن اوله ، حتی حقیقه کی مدعایمک شاهد تأییدی هاشم ناهید بکک کندی سوزلری آرسنده بیله بوله ییلیرز :

« ترق و تکامل ایدن ذکاء بشرک صوک ضررده انسانلری بری برینه اک زیاده قوت و امتیاز باغلامق ایچون ایمله دیکی آلتون زنجیر ، یعنی فکرملیت ، بر کون کلوبده قویاجق اولان اوتکی قابا زنجیرک برینی طونمازدن دهاک چوق

اول قومیت حسی و ارادی . ایسته یوقومیت و یا ملیت حسی ، دینک حکمران اولان نفوذی آلتنده طونون و او یوشوق برحاله قالدقن صوکره نهایت برکون ، اوزون مدت کولر آلتنده قان آنشیرکی جالانیر » [ص ۵۴]

« اگر دین رابطه سی برینه علمی بر اصول تربیه کنجملکده ملیت ، وطن فکری و مقبول سجهلری تأسیس ایتمه ییدی ، اگر بیقیلان تمک برینه بریکسی یایلمه ییدی کنجملک موجود اوله ییلیردی . » [ص ۵۴]

انسانلرک روح معنوی اوزرنده کی نفوذ عظیمی اعتباریه دینه رقابت ایدیه جک هیچ بر قوتک بولونه میه جغنی سوبله بن میرمحترمک اگر دینه اعتقادی جدی و حقیقی اوله ییدی شوقه لرده دینی ، ملیت و علمی اصول تربیه کی ایکی قوتدن بری ایله مقایسه و بلکه مبادله به بکزر قرارسز اقلر کورسزمزدی . وهله ملیت رابطه سی حقیقه قوللاندینی (ایمله غش آلتون زنجیر) تعبیرینه قارشى ، دین رابطه سی حقیقه (قابا زنجیر) تعبیرینک استعمالی تجویز ایتمزدی .

اصلا جملرک دینه عائد اولان نقطه نظرلری حقیقه بر احتمال دهاوار : دین ایله ، جمعیت بشریه ک اصل انسجه موجودیتی تشکیل ایدن عوامک اخلاقی محافظه و تأمین اوله جقدر . اونلر ایسه یالانجقدن دکل ، حقیقه اینامایمحق . عوامی کندیلرینه قارشى شایان اعتماد برحاله طونمق اوزره دینه باغلی بولندیره جقلر . یعنی اونلری اینامایمحق ، فقط کندیلری اینامایمحق ، و دینی ، کندی دینلری اولمادی ایچون هرکون یکی بر قالیه صوقایله جکلر . لکن بوکا جواباً دیرمک : اگر اخلاقک دین قدر امین بر قوه تأییدی سی اولماق نظریه سی یالان سوبله میورلرسه بو نظریه ایجادیه ، عوامک اخلاقی دین سایه سنده اک قوتلی برواسطه ایله تأمین ایدلیدی و اونلرک اخلاقی الامین بر صورتده محافظه مطلوب و ماتزم بولندینی حالده کندیلرنده ، یعنی انسانلرک منور قسمنده عین درجه انیتله محفوظیت اخلاقه لزوم کورولیه جکی ؟

خلاصه مسئله ، هانکی احتمال داخنده نظر دفته آلتسه بر طرفدن انسان دینسز باشایماز دینک درجه سنده دینه طرفدارلق اظهار ایدن و بر طرفدن کندی آره لرنده دینه اینامایان دین مجددلرینه شرف کنیره جک بر حالده در .

شمی یه قدر عرض ایدیلش اولدینی اوزره مسلکیرینک آساشنده منطقسزلق و یاخود جدیدسزلك کورمکدن خالی قالمادییم یکی دین مصاحلری طرفندن ساحه انتشاره وضع اولونان اثرلرک دفته تعقیبی اسلامیتک سلامتته خدمت نامه کنندیم ایچون حاجزانه بروطیفه ییلدم . و بولمیاذه هاشم ناهید بکک سالف الذکر اثرینی انتقاداقه زمین اتخاذ ایلدم . شوزانی ده سوبله یم که اثر مذکورک نفاعت مندرجانه حیرانم . مؤلفنک غایت مؤثر بر سحر بیان ایله مجهز اولان قلمنک ساحه جریاننده کوپورن تورکک و مسلمانلق عشق و غیرتی بیوک بر تقدیر ایله یاد ایدرم . هله ترکیانک انحطاطی جریملرینی تشریح ایدرکن ، مکتبلی منورلریمزه آفرالغه عالمه لریمک ، جهالت قدیمه سنی محافظه ایدن عوام اهالی قدرده دینه ، مملکتته ، سجه سینه رابطه لری قالماق اعتباریه شوس صومیه دن تنزیلی لازم کله جک و بلکه معدومیتکده فوقنده بضر

افمالک حسن و قبیحی

7

نظر حاکمت اربابی ، کندی عقللرینک متفاوت درجه لرینه کوره
شروخیر فملارینی اجمالاً و تفصلاً بنه متفاوت صورترله تعریف
و تحدید ایتمشلر و بو حیات دنیاده کی سعادت و شقاوت السانییه یی ،
عمران بشریتک استظام و فسادینی ، اقوام مختلفه نیک عزت و ذلتلرینی ،
ضنف و قوتلرینی بوخیر و شره ربط و تملیق ایتمشلردر ، فقط بووجه
ایله تحدید و تعریف ایدن و بو تعریفلرنده نازل اصابت اولان عقلا
یک محدود و معدوددر .

بو حقایق بدیهات عقلیه دندركه نه ارباب دیانت ، نه ده فیلسوفلر
 اوندۀ اختلاف ایدۀ منزل ، بناءً علیہ افعال اختیاریه كرك حد دانندۀ ،
 كرك تأثیرات عمومیه و خصوصیه لری اعتباریله حسن و قبیح قسملرینه
 منقسم اولمق بر امر طبیعیدر ؛ و حسن و یا عقل ده بر دلیل سمعی به محتاج
 اولمفسزین معانی سابقه وجه ایله افعال اختیاریه نك حسن و قبحی
 تمیزه مقتدردر .

حيوانانك بهمن صنف لرنده كور يان حاللر ، صبيانك معنای شرعى
تعقل ابدن اول آجى ولذبح شيلره قارشى كوسترديكى حركتلهر ،
تاريخ بشرك نقل اينديكى دوقهلهر ، جاهليت زمانه درك واجرا
اولنان عمللر قضيه مشروحيه دايلدلر .

قرنجه نك احوالنده بعض اهل نظارك كرردكلى غصابتك بو
مقامده ذكرى تذيب اولندي، شوبله كه : قرنجهدن برطافه كنديلرينه
بر يووه ياميله مشغول ايكن بر قرنجه كلهرك كويا اونلرك ايشلريني
مراقبه آلتنده بولنديرمه مامور ايمش كهي پايان شيلري كوزدن
يكيهرهك بووه نك طواني ، مناسب اولان يوكسهكلهكن دن قالمش
اولديني كورديكندن وريدكي امر اوزرينه بنالك يقيه رق موافق بر
درجه ده نكرار پالسي وطوانك ديه اولكي اقتاضندن بنابه واحتياجه
يائيشه حق صورتده يوكسهكلى ، ضرر ومنفعت و برن شيلرك كندبلرنجه
تميز اوليه بيلديكني اشراپ ايدر . اعمالده على الاطلاق حسان و قبيح
اولديني زعم ايذن كيسه نفسندن عقلى سلب ايتمش ، بلكه قرنجهدن
دها شديد برحق كوسترمش اولور .

اولجه فكري سبق ابتدايكي اوزره واجب تمالاك وجودى
وصفات كماله مى عقل ايله حس و ادراك اولتور ، بوده وجود و احيك
و برطرفدن ايشيدلمش اولان صفتلرينك اثباتنه دلالت ايدن انفس
و آفانده كي عجايب و بدايع قدرتي مشاهده و استدلال طريقه - ص
اولور ، بعض اقوام بشرده واقع اولديني كبي صيت رسالتك عكس
ايتديكي وار واسطه جاييلهك هنوز تبليغتك ميسر اولمديني حالده
عفلك تحريات و استدلالاتي ذكر اولنان نناج يقينيه وارمش و صكره
نظر بشر ، كوندرمش اولان پيغمبرلك نقطه نبايغانه تحول الملشدر .

بر غصه تردی تشکیل ایدم جگ درجده سقوط اخلاقه معروض
اولد قلربی، طرف کیرک حسبیانندن تجر دایده رك ایلک دفعه مستقیم بر نفوذ نظرله
کورن وشایان تبریک بر حیت وجسارتله یازان هاشم ناهید بله افندی
اولمشدر، دی یبیلیم . تنقید ایچون بو کتاب ایدیشمک سبی ده
ترك اودرجه رجحان ومکملتی حائر اولماسیدر . چونکه ترك
ومسلمانلق حسابنه ، او مرتبه جوشان بر عشق حیت وحرارتله قلم
یوروتن امیر محترمک بنمده عین حس صمیمیتله در میان ایدم جگم مطالعه لریمه
کوجنمیه رك منصف بر نظر دقت والتمات عطف ایدم جگنی تخمین ایتدیکم
کبی اودرجه تاثیر ومکملتی حائر بر اثرده احکام واساسات اسلامیه به
مغایر نقطه لره تصادف ایدیلکدن حصوله کله بیله جگ ضرر دینی به قارش
لاقید قالنامانی ده ، واوله قیمتمدار بر اثرده دینی یا کلمه قلرک ، نقضه لرك
علی حاله قالنامانی ده تجویز ایدم مدم .

بو ایضا حاتدن اكلایشله جنی وجهه تنقیداتم اك زیاده دینی مباحثه
 عائد اوله جتدر . دینك یا كلش تلتقیسی نامی آلتنده : خیر و شری جناب
 حقندن بیلمك ، قدره ایمان ایتمك ، متوكل اولمق ، قناعتكار اولمق ،
 اولوالامرہ اطاعت ایتمك ، وظائف شرعیہ بی مقاصد اجتماعیه اوزرینه
 دكلده ثواب و عذاب کی اخروی غایله اوزرینه بنا ایتمك ، قرآنی
 ترجمه ایتمك ، باب اجتہادی قایمق ، دینه ، محبت رینه قورق و وحشی ایله
 مربوط اولمق ، ایمانی اقرار لسانی ایله تصدیق قلبی به حصر ایدمك
 اسلامی شریعت نظریه ، شریعت فرضیه درجه سینه ایندیرمك کی
 مسلمانلر آره سنده حکم فرما اولان حالرك ، ذمیه تارك کندیلری ایچون
 باشلیجه انحطاط عامللری اوله رق کوسه ترلسی اوزرینه بومسه لردن
 هر برینك تدقیق اثر عاجزانه مدد برر مبحث مخصوص تشکیل ایدمك .
 بومسه لرك صوکنجیسی اولان ایمان بحثی اهمیت مخصوصه سیله
 برابر قازانی موسی بیکیف افندیك علم کلام و علماء اسلام علیهنده
 اولجه نقل اولان هجوم و شتومنه سبب اولسی جهتیله بالخاصه شایان ذکر
 عد اولنه سلیر .

دها سوکره، کونام، ملیت رابطہ سیلہ دیانت رابطہ سنک مقایہ سنہ
عائد ہم بر بخی دہ محدود

دینی نقطہ اردن باشقہ ، صریح تصالی ، و مشروطیتک قبولی ایله
اوروبا مدینتک یا کلاش قلمبسی کی بر ایکی مسئلہ نیک مناقشہ سنده
انرا جزانہ مدہ پرور بلشدر .

کتابک با نلیجه مندرجاتی حقندہ بر فکر اجمالی و یرمش اولدم ظن
ایدرم . صوک سوزم قلممه : جناب حقندن موفقیت و حق و حقیقنه
موافقت سازیدر .

مصطفیٰ صبری

